

at fastfattede Høveriet og gaaer saaledes igjennem flere Ark og omtaler de forskjellige Arter af Høveri i 11 Punkter; men til Slutning tilføjer den: „Foruden denne Bestemmelse i Høveriet“ hvilket er den vigtigste til Bondestandens Opkomst og Vælvære, „har jeg ladet det være mig angelegen og min Omhu værdig, at en Søn eller Datter kunde nyde sin Faders Gaard, for derved at vise saadanne Børn den rette Nytte af deres Fuld, naar de have søgt deres Forældres Vel.“ Dette synes altsaa at være den anden væsentlige Bestemmelse, som Grevinde Danneskjold har tilsigtet. Derpaa gaaer hun over til Indfæstningspengene, og ytrer sig derom saaledes: „da holder jeg for, at derudi ogsaa bør holdes Måade, for ei reent nd at lade en Bondeskarl paa engang give ud, hvad han kan være Gier af, og siden Intet have mellem Hænderne til at hjælpe sig frem med. Disse to sidste Poster har jeg fundet det tjenligt at iagttage, vil derfor og at efterlevende Giere af Skjoldnæsholm skal efterkomme det samme, til hvilken Ende jeg herved fastfætter 30 Rd. at være det højeste, som maa tages i Indfæstning af en høverigjørende Bonde i Balskille, Haraldsted og Allindemagle og 20 Rd. af en høverigjørende Bonde i de øvrige Byer paa Godsset.“ Derpaa kommer Bestemmelsen om Landgilde af Skjoldnæsholms Gods ses Bønder, idet deri henvises til en under 20de September 1766 approberet Fordebog, og endelig recapituleres til Slutningen saaledes: „Forestaaende Bestemmelser om Høveriet, Indfæstningspengene og Landgilden, vil jeg i min Levetid nuie iagttage, og paa det jeg kan være forsikket, at endog denne Indretning kan blive mine Efterkommere, Skjoldnæsholms Giere, og underliggende Bønder til sand Nytte i de efterfølgende Tider, saa vilde Hans Majestæt behage disse Bestemmelser allernaadigst at stadfæste.“ Om denne Disposition har der i Cancelliet, hvortil den blev indsendt, fundet følgende Forhandlinger Sted. Der blev opkøstet Spørgsmaal, om den ikke skulde henvises til Rentekammeret som der henhørende, men af et andet Medlem blev det yttret, at den gjerne kunde confirmeres i Cancelliet, da den sigtede til at indskrænke og ikke til at formere Høveriet, ligesom der yderligere blev bemærket, at

det ikke kunde vedkomme Rentekammeret, at en Huusbonde vilde have mindre Høveri af sine Bønder, end han var berettiget til, hvorfor Sagen antoges at burde forestilles til Confirmation uden at høre Kammeret. Sagen blev imidlertid ikke forestillet Kongen, men den sees at være expederet ad mandatum. Bevillingen gaaer ud paa reasumere Indholdet af Ansøgningen, derpaa indføres Dispositionen og hedder det da til Slutning: „da ville vi foreskryve Høveveribestemmelse med alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saasom Samme herom indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet.“ Rubrum paa Bevillingen er følgende: „Confirmation paa en Bestemmelse for Høveriet med Videre paa Skjoldnæsholms Gods.“

Det er dette, jeg vilde fremføre, for at vise, at i Sagens første Begyndelse ligger allerede et Moment, som gjør det tvivlsomt, hvorvidt denne Disposition og navnlig hvorvidt Confirmationen strækker sig. Det er præciseret af de senere Besiddere af Godsset, at Dispositionen ikke af Erigentinden skulde være anvendt uden paa høverigjørende Bønder, mens derimod en anden Fremgangsmaade, end den, der i Dispositionen selv er udtalt til Bedste for Godsset i Allmindelighed, af hende er bleven anvendt paa enkelte Gaarde, der allerede da vare høverifrie. Derpaa er den Formodning støttet, at Dispositionen kun er til Bedste for høverigjørende Bønder. Dette er vistnok et tvivlsomt Punkt i Dispositionen, hvis Indhold snarere synes at medføre et andet Resultat; thi de forskjellige Bestemmelser ere saaledes, at de ogsaa synes at maatte gjælde for andre Bønder end for høverigjørende Bønder. Efter min Formenting fører det ikke til noget Afgjørende, hvilke Ansuelser man her har om Dispositionens sande Mening eller ikke, hvilket jeg senere skal tillade mig at udvikle. Men jeg skal ikke fortie, at det forekommer mig, at den Bestemmelse „at det skulde være Besidderen angelegen, at en Bondes Søn eller Datter skulde have Faderens Gaard“ maa være fuldkommen gyldig, hvorimod det synes, at naar Indfæstningen kun er fastsat til en bestemt Sum for en „høverigjørende“ Bonde, saa kan dette neppe gjøres gjældende